

50

ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

ΕΚΘΕΣΗ: Η ΕΠΙΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΘΕΡΙΣΣΟΥ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΟ ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

ΘΕΡΙΣΣΟ ΧΑΝΙΩΝ ΜΑΡΤΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1986

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΧΑΝΙΩΝ

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΘΕΡΙΣΣΟΥ

Εικόνα εξωφύλλου:

Η Επανάσταση του Θερίσου. Αλληγορική λαϊκή εικόνα. Αθήνα, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

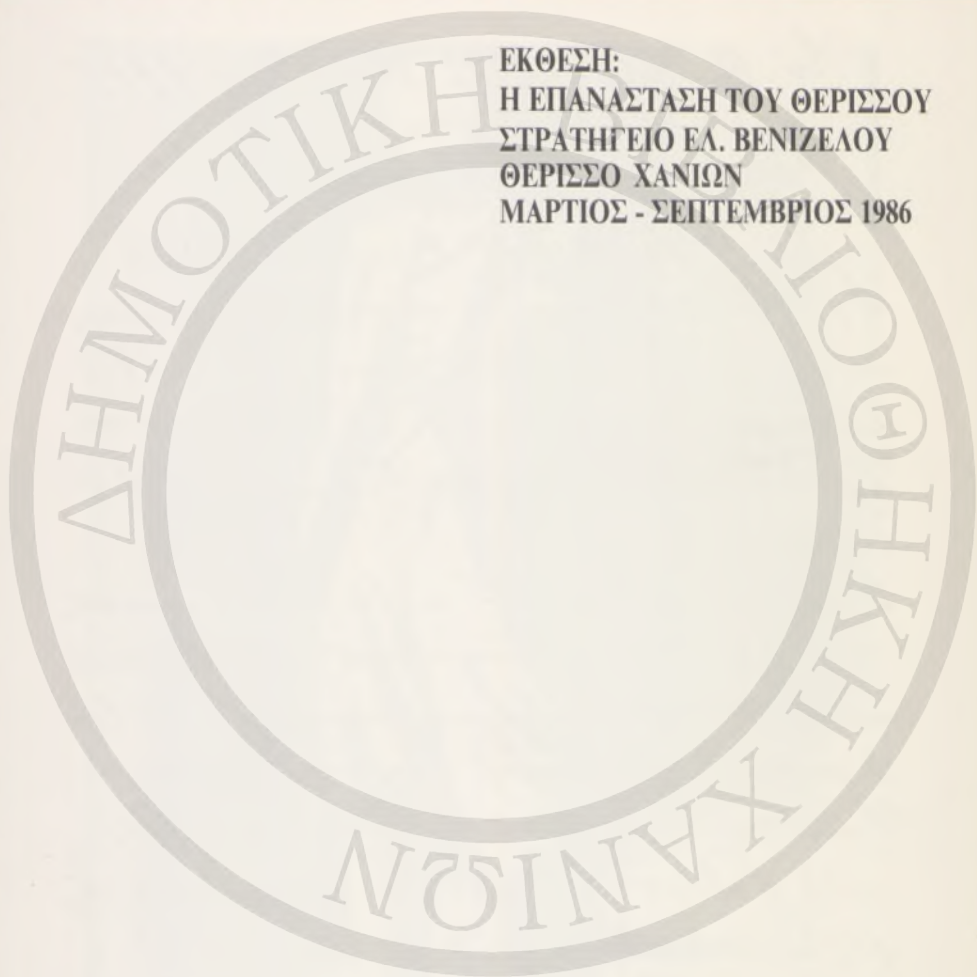
Richard Pococke, *Χάρτης της Κρήτης* (The Island of Candia, the ancient Crete). Χαλκογραφία. Παρίσι, Εθνική Βιβλιοθήκη.

50 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

ΕΚΘΕΣΗ:
Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΘΕΡΙΣΣΟΥ
ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟ ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ
ΘΕΡΙΣΣΟ ΧΑΝΙΩΝ
ΜΑΡΤΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1986

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΧΑΝΙΩΝ
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΘΕΡΙΣΣΟΥ

Την Θερσίωσιν τῆς 12 Μαρτίου 1905

Ἀγαποῦνοι συμπατριῶται
Ἄξιόν ἐστιν ἵνα καὶ ἐπὶ τούτοις ἡμεῖς
να συνεχίσωμεν τὸν Κρητικὸν λαόν ἕως τῆς
λευκῆς τῆς ἐλευθερίας μετὰ τῆς μετὰ τὴν
ἐπιτυχίαν ἀνεξαρτησίας καὶ ἀνεξαρτήτου
ἐνωμασίου.

Τῆς 10 Μαρτίου 1905 κατὰ τὸ πρόγραμμα
ἐμὲν σχεδὸν ἐκτελέσαμεν μετὰ ἀρκετῆ
καὶ ἀνεξαρτήτου ἐν διαφόροις συμμίξιν, ἐν τῇ
ἐνωμασίᾳ Κεντρικῆς, Λευκῆς, Κρητικῆς,
Προσωπικῆς, ἑσπερῆς, ἑσπερῆς, ἑσπερῆς
ἐπὶ τῆς Πιπίνης, Μαρμαρίνου, Κανονισμοῦ,
ἐπὶ τῆς, Μαρμαρίνου καὶ ἄλλων με-
τὰ καὶ ἀνεξαρτήτου συνεκτελέσαμεν ἡθε-
ρῶν τῆς τῆς ἐπὶ τῆς ἐνωμασίου ἐπὶ τῆς
ἐν τῇ ἐνωμασίᾳ ἐπὶ τῆς ἐνωμασίου ἐπὶ τῆς

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος στο Θέρισσο, 1905. Φωτογραφία Ελληνικού Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου.

Επαναστάτες στο Αρκαδί, 25 Μαρτίου 1905. Επιστολικό δελτάριο. Αθήνα, Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο.

Η επανάσταση του 1897 και οι άγριες σφαγές των χριστιανών από τους Τούρκους που επακολούθησαν, είχε σαν αποτέλεσμα την ανάθεση της διακυβέρνησης της Κρήτης στον πρίγκηπα της Ελλάδας Γεώργιο, ως ύπατο αρμοστή των Μ. Δυνάμεων, καθώς και τον καθορισμό ενός καθεστώτος αυτονομίας στο νησί.

Από την αρχή όμως της αρμοστείας του

Χαλεπιοί Επαναστάτες στο Θέρισσο. Επιστολικό δελτάριο. Αθήνα, Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο.

Γεωργίου φάνηκε ότι οι Κρήτες έδλεπαν την εφαρμογή του καθεστώτος της αυτονομίας εντελώς σαν μεταβατικό στάδιο προς την εθνική τους αποκατάσταση, η οποία δεν ήταν άλλη από την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.

Πολιτικός υποστηρικτής της ενωτικής αναγκαιότητας υπήρξε ο Ελευθέριος Βενιζέλος, του οποίου η δράση και η αγωνιστική

συμμετοχή είχε σφραγίσει την επαναστατική και κοινοδουλευτική ζωή του τόπου του: οργανωτής του επαναστατικού στρατοπέδου στο Αρκαμήρι, εκπρόσωπος της επαναστατικής ηγεσίας στις διαπραγματεύσεις με τους αντιπροσώπους των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων, πρωταγωνιστής στην Επαναστατική Συνέλευση, είχε ήδη επιβάλει την ηγετική του παρουσία στους εθνικούς αγώνες. Η

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος στο Θέρισσο Αθήνα,
Μουσείο «Ιστορική Μνήμη Ελ. Βενιζέλου».

προσήλωση του στην ενωτική ιδέα –συνισταμένη όλων των κομματικών μερίδων της νήσου– προσέκρουε, αφενός μεν, στην εμπλοκή του Κρητικού ζητήματος στο ευρύτερο σύστημα της μεσογειακής ισορροπίας, που στηριζόταν στην εμμονή των Ευρωπαϊκών Κυβερνήσεων για τη διατήρηση του status quo, και αφετέρου, στη διαγραφή διαφορετικής πολιτικής μεθόδευσης από την πλευρά του αρμοστή πρίγκηπα Γεωργίου για την επίτευξη της ένωσης. Ο ύπατος αρμοστής, υποταγμένος στις εντολές και τις αποφάσεις των Μ. Δυνάμεων και της Αυλής των Αθηνών, για την εξυπηρέτηση προσωπικών βλέψεων και φιλοδοξιών, αντέδρασε σε εισηγήσει του Ελ. Βενιζέλου για μια εξελικτική αποδέσμευση της πολιτικής από την εξάρτηση των ξένων κυβερνήσεων και την κατοχύρωση της πλήρους αυτονομίας στο νησί με την αποχώρηση των διεθνών στρατευμάτων.

Το γεγονός οδήγησε σε έντονη διαφωνία μεταξύ Γεωργίου – Βενιζέλου που κατέληξε σε ανοιχτή ρήξη το Μάρτιο του 1901 με την έκδοση του διατάγματος απολύσεως του Βενιζέλου από τη θέση του ως Συμβούλου Δικαιοσύνης. Η τακτική που ακολούθησε ο πρίγκηπας στο θέμα και η εκδήλωση αδυναμιών, τάσεων συγκεντρωτισμού και συνταγματικών υπερβάσεων στο πεδίο της εσωτερικής διακυβέρνησης, οδήγησε σε διάσπαση της ενότητας του Κρητικού λαού.

Η συνειδητοποίηση της αδυναμίας της αντιπολιτευτικής παράταξης να διαδραματίσει, κάτω από την ανεξέλεγκτη πριγκηπική παντοδυναμία, ουσιαστικό ρόλο στη λειτουργία του πολιτεύματος και της εθνικής αποκατάστασης, την οδήγησε στην διεκδίκηση

Οι ηγέτες του Επαναστατικού Κινήματος του Θέρισσου: Ελ. Βενιζέλος, Κων. Φούμης και Κων. Μάνος. Αθήνα, Μουσείο «Ιστορική Μνήμη Ελ. Βενιζέλου».

ση του δικαιώματος της προσφυγής στην επαναστατική βία.

Στις 10 Μαρτίου του 1905 ο Ελευθέριος Βενιζέλος, επικεφαλής σημαντικής αντιπολιτευτικής μερίδας, κήρυξε στο Θέρισσο ένοπλο επαναστατικό κίνημα. Συνεργάτες του, ως μέλη της επαναστατικής τριανδρίας, ο Κωνσταντίνος Μάνος και ο Κωνσταντίνος Φούμης.

Χίλιοι πεντακόσιοι περίπου άνδρες συνι-
στούσαν την κύρια επαναστατική δύναμη
και συγκεντρώθηκαν στο Θερίσσο για να υ-
πογράψουν το ψήφισμα της πολιτικής ένω-
σης της Κρήτης με την Ελλάδα, ενώ ταυτό-
χρονα, στα υπόλοιπα διαμερίσματα της χώ-
ρας οπαδοί του κινήματος προσπαθούσαν
να βοηθήσουν ηθικά ή να δημιουργήσουν ε-
παναστατικές εστίες με σκοπό την σύνδεση
τους με τους επαναστάτες του Θερίσσου.

Στο πολιτικό επίπεδο η εξέγερση του Θε-
ρίσσου, άμεσα συναρτημένη με την κρίση
των ετών 1901-1905, πρόβαλλε ταυτόχρονα
το αίτημα της ριζικής μεταβολής της εσωτε-
ρικής διακυβέρνησης με οριακή διεκδίκηση
την αντικατάσταση του ύπατου αρμοστή και
την ικανοποίηση της ενωτικής επιδίωξης. Η
αποδοχή από μέρος των Μ. Δυνάμεων του
όρου για σύσταση εξεταστικής επιτροπής
που έθεσαν οι επαναστάτες του Θερίσσου,
εξελισσόταν σε βαθμιαία απαλλαγή του αυ-
τόνομου καθεστώτος από τα δεσμά του διε-
θνούς ελέγχου. Η αντικατάσταση του πρί-
γκιπα Γεωργίου από τον Αλέξανδρο Ζαΐμη,
η αναδιάρθρωση της χωροφυλακής και η δη-
μιουργία πολιτοφυλακής από Έλληνες α-
ξιωματικούς, καθώς και η αποχώρηση σημα-
ντικού αριθμού των διεθνών στρατευμάτων,
οδήγησε στην ολοκλήρωση της αυτονομίας
και κατέστησε, σε δεδομένη στιγμή, ευκολό-
τερη την επιβολή της θέλησης του Κρητικού
λαού.

Το κίνημα του Θερίσσου αποτέλεσε τη
βάση της ολοκλήρωσης της αυτονομίας και
της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα.

ΜΕΛΙΝΑ ΜΕΡΚΟΥΡΗ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Το κτίριο του Αρχηγείου της Επανάστασης στο
Θέρισσο. Φωτογραφικό Αρχείο Δήμου Χανίων.

Το κτίριο του Στρατηγείου του Ελευθερίου Βενιζέλου στο Θέρισσο έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Το 1985, με πρωτοβουλία του τότε Υπουργού Γ. Περάκη, χρηματοδοτήθηκε η Νομαρχία Χανίων για την αγορά και αποκατάσταση του κτιρίου με σκοπό τη μετατροπή του σε Ιστορικό και Εθνολογικό Μουσείο σε εκκλήρωση εξαγγελίας του Πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου στο Λαοίθι.

Το κτίριο αγοράστηκε με απόφαση του Νομάρχη Μανώλη Παντουβάκη, το δε έργο της αποκατάστασης και διαμόρφωσής του σε Μουσείο βρίσκεται στο στάδιο της ολοκλήρωσης.

Το Υπουργείο Πολιτισμού έχει ήδη αρχίσει τη μελέτη για την οργάνωση του Ιστορικού και Εθνολογικού Μουσείου Θερίσσου, το οποίο υπολογίζεται ότι θα λειτουργήσει κατά τους πρώτους μήνες του 1987.

